

Karel Johannes van Hartingsvelt (1922-1945)

EEN LEVEN IN HET TEKEN VAN VERZET

Drs. Lucas van der Hoeven

Karel werd geboren op 7 januari 1922, als enige zoon van een onderwijzer op de Rehobothschool in Werkendam. Karel werkte als radiomonteur. Na de oproep voor de 'Arbeitseinsatz' dook hij onder in de Biesbosch, ten westen van Werkendam. Dit was een ideaal gebied voor onderduikers vanwege de warwinkel van (getijden) watertjes, slikken, eilandjes met ruigten, rietgorzen, grienden en polders. Wie het gebied niet goed kende, raakte gemakkelijk verdwaald. Kenners konden ogenschijnlijk van de aardbodem verdwijnen. Zo ontliepen velen de arbeidsinzet. Zij vonden onderdak bij boeren of op één van de 'arken' die in het gebied lagen. Ook Karel van Hartingsvelt en Jan C. Sluis doken er onder en raakten bevriend.

Mogelijk maakten zij beiden deel uit van de verzetsgroep 'André'. Dat blijkt uit de aanvraag in 1963 bij het 'Centraal Afwikkelingsbureau Duitse Schade Uitkeringen' door weduwe A. van Hartingsvelt-van Driel, de moeder van Karel. In vraag 10 van dit formulier staat bondig beschreven wat Karel en Jan Sluis in de Biesbosch aan illegale activiteiten hebben ontplooid.

Zij schreef: "De overledene behoorde tot de groep 'André' Biesbosch. Was gelegerd op een woonark bij 'Krijtjes wei' ('Bakkerskil'). Voormalde groep verzorgde parachutisten en deed een distributie-overval op den Hank (gemeente

Dussen). Door een aanval van de 'Sicherheitsdienst' (S.D.) op 16 mei '44 werd er van de groep van 6 man mijn zoon Karel en Jan Sluis gevangen genomen en geboeid weggevoerd naar het Haagse Veer. Hun boot en bezittingen werden verbrand". Na hun arrestatie werden zij overgebracht naar het hoofdkwartier van de Sicherheitsdienst in Rotterdam. Karel werd aangemeld als gevangene nummer 4647. Vervolgens werden zij beiden vanaf 1 juni 1944 geïnterneerd in KZ Amersfoort.

Hoogstwaarschijnlijk kocht de vader van Jan C. Sluis zijn zoon vrij in september 1944. Deze had

Karel van Hartingsvelt (1922-1945)

echter nooit iets over zijn zoons vriendschap met Karel vernomen en dus ook geen poging gedaan om hem tevens vrij te kopen. Jan C. Sluis heeft zich daar zijn leven lang schuldig over gevoeld.

Duitse gijzelneming in Werkendam op 16 mei 1944

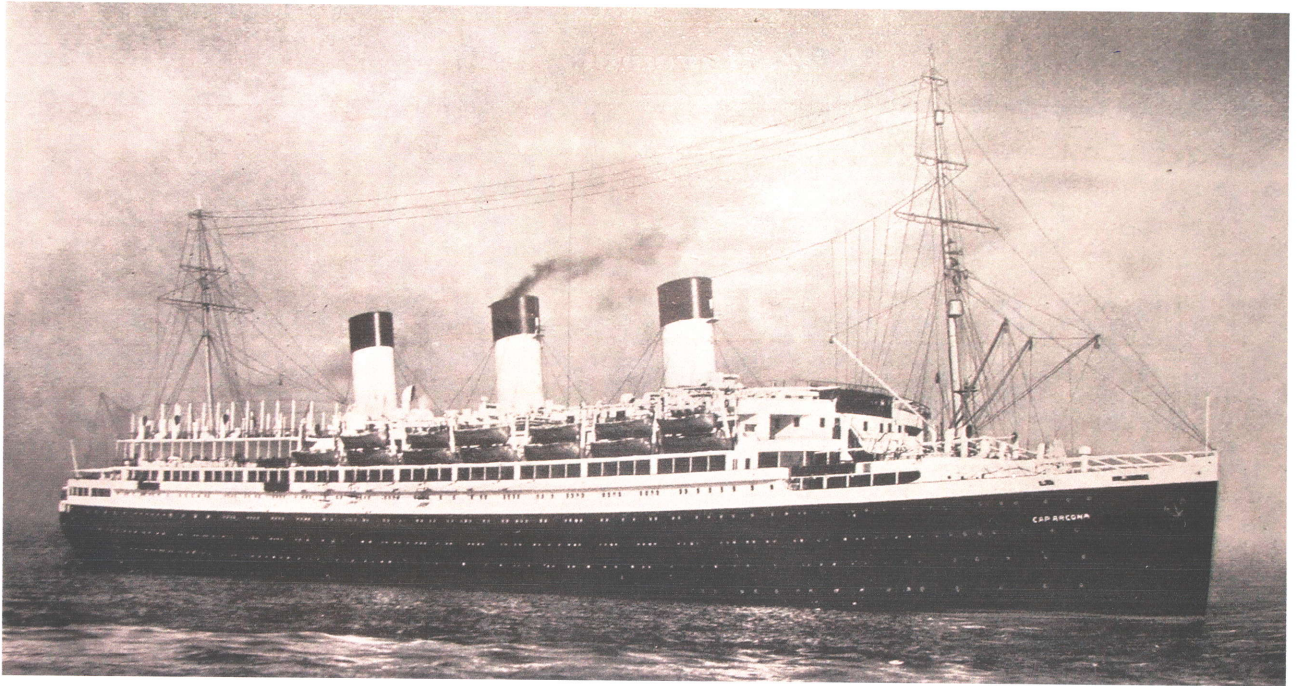
Voorafgaande aan de arrestatie van Karel en Jan vond de massale aanhouding van 589 jonge mannen in Werkendam plaats, als gevolg van een eerder fataal voorval. Op 14 april 1944 werd de 57-jarige Wouter Smit door een jeugdige Landwacht, Joop Westdijk, doodgeschoten. De bevolking was diep geraakt door deze gruweldaad. Op woensdag 19 april werd Wouter begraven. Veel burgers liepen achter zijn baar als een stil blijk van protest.

Men vroeg zich af: zal de ondergrondse iets terug doen? Het verzet accepteerde de gang van zaken niet en besloot de NSB'ers en Landwachten een waarschuwing te geven. In de nacht van 9 op 10 mei 1944 liet een knokploeg

uit Sliedrecht een groep Landwachten in de Zuid-Hollandse Biesbosch in een hinderlaag lopen. De Landwachten losten enige schoten, die door de knokploeg werden beantwoord. Tijdens dit vuurgevecht werden twee Landwachten gedood. Als vergelding werden op 11 mei in Giessendam en Hardinxveld 21 burgers opgepakt. NSB'er en Landwacht Adriaan Leeuwestein had een groot aandeel in de arrestatie van 10 van hen. Hij bleek een persoonlijke antipathie tegen deze mannen te hebben of hen de anti-Duitse houding zwaar aan te rekenen. Op 13 juni 1944 werden zij in KZ Kamp Vught geïnterneerd en daarna na KZ Amersfoort overgebracht. Allen werden op 19 september 1944 vrijgelaten.

Razzia Werkendam en Kamp Amersfoort

De arrestatie van de 21 burgers achtten de Duitsers onvoldoende als strafmaatregel. Daarom zetten zij op dinsdag 16 mei 1944 een groot-schalige vergeldingsrazzia in gang, in Sliedrecht, Giessendam, Hardinxveld, Werkendam en de Biesbosch.

Cap Arcona (1927)

Op 3 mei 1945 bestookte de Britse luchtmacht de afgemeerde schepen met raketten, waarna de 'Cap Arcona' brandend kapseisde en zonk.

Zo'n 2500 leden van de Grüne Polizei, SS en Wehrmacht werden ingezet. Zij doorzochten huizen, gebouwen, vervoermiddelen en kamden de polders uit op zoek naar mannen tussen de 18 en 26 jaar. 589 jonge mannen werden zonder enige vorm van proces meegevoerd naar het KZ Amersfoort. Ook werd er in de Biesbosch extra gepatrouilleerd, waarbij Karel en Jan werden gearresteerd. Tussen 16 mei 1944 en 6 juli 1944 stelde de SS meer dan de helft van de 589 Merwedegijzelaars in vrijheid. Dat gebeurde op verzoek van hun werkgevers, eigenaars van scheepswerven en andere metaalverwerkende bedrijven. In die 7 weken hadden de aanslagplegers zich echter nog niet gemeld. Daarop werden de overige 271 gijzelaars op 28 juni 1944 alsnog kaalgeknipt en op transport naar Duitsland gezet. Van hen overleden er in totaal 28 tussen 1944 en 1945.

Karels noodlot

Omstreeks de eerste week in juli 1944 werd Karel overgeplaatst naar concentratiekamp Vught en tewerkgesteld in de Philips-afdeling

van het KZ. Na 'Dolle Dinsdag' op 5 september 1944 ontmantelden de Duitsers dat kamp. De volgende dag transporteerden zij alle mannelijke gevangenen naar het concentratiekamp Sachsenhausen, van waaruit Karel te werk werd gesteld in het buitenkamp 'Klinker'. Daarna volgde er een gang langs vele concentratiekampen: Bergen-Belsen, Bremen-Farge, Bremen-Vörde en Neuengamme.

Dankzij G.J.A. Manders, burgemeester van Leende, vernamen Karels ouders over zijn noodlot. Na de oorlog was Karel immers als vermist opgegeven. Manders leerde Karel in Sachsenhausen kennen. Terwijl het Britse leger steeds dichterbij Neuengamme kwam, besloten de Duitsers de tienduizend gevangenen in dit kamp over te brengen naar drie schepen, die in de Lübeckerbocht voor anker lagen. Manders schreef dat hij Karel voor het laatst zag op een van deze schepen. Dat was zeer waarschijnlijk de 'Cap Arcona'.

Op 3 mei 1945 bestookte de Britse luchtmacht de afgemeerde schepen met raketten, waarna de 'Cap Arcona' brandend kapseisde en zonk. De 23-jarige Karel kwam om het leven aan boord van dit brandende schip of is in het water bezweken. Zijn ouders ontvingen het bericht over zijn dood op 6 september 1945.

Drs. Lucas van der Hoeven

Neuengamme MAGAZINE

Een uitgave van

Stichting
VRIENDENKRING
NEUENGAMME

UND
KZ-HAFTLINGEN
DIE IM LAGER SANDBOSTEL
GELITTEN HABEN

EXTRA DIK
HERDENKINGS-
SPECIAL

juli 2025